

greiðsludags, kr. 2.790 í stimpil- og afsagnarkostnað og kr. 53.500 í málskostnað, allt innan 15 daga frá lögbirtingu dóms þessa að viðlagðri aðför að lögum.

Fimmtudaginn 14. desember 1978.

Nr. 55/1977. **Rannveig Ingimundardóttir**

(Hörður Einarsson hrl.)

gegn

Oddvita Sveinsstaðahrepps

f. h. hreppsins

(Helgi V. Jónsson hrl.).

Uppboð. Fyrning lögtaksréttar. Lögveð. Sératkvæði.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómaramenn Logi Einarsson, Benedikt Sigurjónsson, Magnús Þ. Torfason og Þór Vilhjálmsson og Guðmundur Jónsson borgardómari.

Áfrýjandi hefur skotið málinu til Hæstaréttar með stefnu 12. apríl 1977, að fengnu áfrýjunarleyfi hinn 16. mars 1977. Krefst hún þess, að hinn áfrýjaði úrskurður verði úr gildi felldur og að synjað verði kröfu stefnda um sölu jarðarinnar Þingeyra í Sveinsstaðahreppi á nauðungaruppboði. Þá krefst áfrýjandi og málskostnaðar úr hendi stefnda, bæði í héraði og fyrir Hæstarétti.

Stefndi krefst staðfestingar hins áfrýjaða úrskurðar svo og málskostnaðar fyrir Hæstarétti.

Fram er komið í málinu, að stefndi notaði sér heimild 45. gr. laga nr. 8/1972 til að breyta gjalddögum fasteignaskatts, álagðs 1972, til samræmis við gjalddaga útsvara. Verður því við það að miða, að gjalddagi fasteignaskatts þess, sem lagður var á áfrýjanda á því ári vegna hlunninda jarðarinnar

Þingeyra hafi átt að koma í gjalddaga eigi síðar en 15. október 1972, sbr. 1. mgr. 29. gr. nefndra laga.

Hinn 10. janúar 1973 beiddist stefndi sölu jarðarinnar Þingeyra á nauðungarupphóði til fullnustu óloknum fasteignaskatti, álögðum árið 1972. Þeirri beiðni var synjað með dómi Hæstaréttar 31. mars 1976 af þeim ástæðum, sem í héraðsdómi greinir. Stefndi fékk úrskurð yfirfasteignamatsnefndar um ágreiningsefni málsaðilja hinn 9. júní 1976 og krafðist síðan hinn 21. september 1976 að nýju upphóðs á jörðinni.

Í 1. gr. laga nr. 49/1951 um sölu lögveða án undangengins lögtaks er það meðal annars sett sem skilyrði fyrir upphóðssölu samkvæmt lögnum, að lögtaksréttur fyrir lögveðskröfunni sé ekki fyrndur. Fyrri upphóðsbeiðni stefnda var synjað með dómi Hæstaréttar 31. mars 1976, svo sem sagt var, og var þá eigi lengur um það að ræða, að upphóð færi fram samkvæmt þeirri beiðni. Hin nýja upphóðsbeiðni stefnda var tekin fyrir í upphóðsrétti Húnavatnssýslu 28. september 1976. Þar sem þá voru liðin meira en tvö ár frá því að krafa stefnda taldist hafa fallið í gjalddaga, var lögtaksrétturinn fyrir henni fallinn niður, sbr. 2. gr. laga nr. 29/1885 og 1. gr. laga nr. 83/1947, enda leiðir hin fyrri upphóðsbeiðni stefnda og meðferð hennar fyrir upphóðsrétti ekki til þess, að sjálfur lögtaksrétturinn væri þá enn ófyrndur. Samkvæmt þessu þykir margnefndu skilyrði 1. gr. laga nr. 49/1951 ekki vera fullnægt. Breytir 12. gr. fyrningarlaga nr. 14/1905 ekki þessari niðurstöðu um fyrningu lögtaksréttarins.

Samkvæmt því, sem rakið hefur verið, ber að fella hinn áfrýjaða úrskurð úr gildi og synja um framgang upphóðsins.

Eftir þessum úrslitum er rétt, að stefndi greiði áfrýjanda samtals 180.000 krónur í málskostnað í héraði og fyrir Hæstarétti.

D ó m s o r ð:

Hinn áfrýjaði úrskurður er úr gildi felldur, og er synjað um framgang hins umbeðna upphóðs.

Stefndi, oddviti Sveinsstaðahrepps f. h. hreppsins,

greiði áfrýjanda, Rannveigu Ingimundardóttur, samtals 180.000 krónur í málskostnað í héraði og fyrir Hæstarétti að viðlagðri aðför að lögum.

S é r a t k v æ ð i

Pórs Vilhjálmssonar hæstaréttardómara og Guðmundar Jónssonar borgardómara.

Stefndi, Sveinsstaðahreppur, hefur krafist uppboðssölu á eignarjörð áfrýjanda, Rannveigar Ingimundardóttur, Þingeyrum, til fullnustu eftirstöðva fasteignaskatts, sem á var lagður 1972. Ekki hefur ágreiningur aðilja um skattinn verið lagður fyrir hina almennu dómstóla. Lögtaks hefur ekki verið beiðst til fullnustu skattkröfunni. Er krafan um uppboð byggð á lögum nr. 49/1951 um sölu lögveða án undangengins lögtaks. Til að sala megi fara fram eftir lögum þessum, er það skilyrði sett meðal annarra, að lögtaksrétturinn sé ekki fyrndur.

Í 2. gr. laga nr. 29/1885 um lögtök o. fl., sem breytt var með lögum nr. 83/1947, segir, að lögtaksrétturinn haldist, þar til 2 ár eru liðin frá gjalddaga kröfunnar. Er ljóst, að þessi tveggja ára frestur á við um lögtaksrétt til fullnustu þeirri skattkröfu, sem um er deilt í þessu máli. Krafan sjálf fyrnist hins vegar á 4 árum eftir 3. gr., 3. tölulið, fyrningarlaga nr. 14/1905. Mál það, sem hér er um fjallað, var tekið fyrir í uppboðsrétti Húnavatnssýslu 28. september 1976, þ. e. löngu eftir að liðinn var áður nefndur 2 ára frestur frá gjalddaga skattkröfunnar.

Þess er að gæta, að uppboðs á Þingeyrum til fullnustu skattkröfunni, sem um er deilt, var fyrst beiðst 10. janúar 1973, og var uppboðsbeiðnin tekin fyrir í uppboðsrétti Húnavatnssýslu 23. mars sama ár. Mótmæli komu fram gegn framgangi uppboðs, og fór svo, að synjað var um uppboð með dómi Hæstaréttar 31. mars 1976. Uppboðs var beiðst á ný 21. september 1976, og var hin nýja beiðni, eins og áður segir,

tekin fyrir í uppboðsrétti 28. september sama ár. Kemur til athugunar, hvort málinu hafi þá mátt halda áfram þrátt fyrir fyrrgreindar reglur um fresti.

Í 11. gr. laga nr. 14/1905 um fyrning skulda og annarra kröfuréttinda segir m. a.: „ . . . Nú er máli vísað frá dómi eða hafið, eða það fellur niður af öðrum ástæðum, án þess dómur gangi um kröfuna, og hefir þá kröfueigandi rétt til, þótt fyrningarfresturinn sé liðinn, að höfða nýtt mál gegn varnaraðilja í hinu fyrri máli . . . innan 6 mánaða frá því málinu var frávísað eða það var hafið eða á amman hátt niðurfellt . . .“ 12. gr. sömu laga er þannig: „Þar sem lögtak eða fjárnám má gera án undanfarins dóms eða sáttar, er krafau sótt í tæka tíð, þegar fjárnámið eða lögtaksgerðin eða nauðungaruppboðið, — þar sem ganga má fram hjá fjárnámi —, er byrjað áður en fyrningarfrestur er liðinn. Verði fjárnámið ekki framkvæmt vegna framkominna mótmæla, eða það fellt úr gildi við æðri dómstól, getur kröfueigandi látið framkvæma fjárnám, lögtak eða nauðungaruppboð á ný samkvæmt ákvæðum 11. gr., og telst 6 mánaða fresturinn frá því, er hin fyrri sókn endaði.“

Lög nr. 14/1905 fjalla eftir heiti sínu og meginefni um fyrningu kröfuréttinda, en rétturinn til að koma fram lögtaki og nauðungaruppboði eftir lögum nr. 49/1951 verður ekki til kröfuréttinda talinn. Veldur þetta vafa um skýringu á 12. gr. laganna. Þá er einnig vafamál, hvernig úr skuli greiða, að við setningu þessa ákvæðis verður ekki séð, að haft hafi verið í huga, að réttur til lögtaks fyrnist á 2 árum, en krafa, sem hefur lögtaksrétt, fyrnist á 4 árum. Við teljum þó, að orðalag 12. gr. fyrningarlaganna sé svo ótvírætt, að ákvæðinu beri að beita um réttinn til að fá lögveð selt á nauðungaruppboði eftir lögum nr. 49/1951. Var því uppboðsmálið nægilega snemma fyrir tekið á dómþinginu 28. september 1976.

Meiri hluti Hæstaréttar hefur komist að annarri niðurstöðu um það atriði, sem nú var greint, og synjað um framgang hinnar umbeðnu uppboðsgerðar af þeim sökum. Eru því ekki efni til, að við fjöllum frekar um mál þetta.

Úrskurður uppboðsréttar Húnavatnssýslu 27. janúar 1977.

Með bréfi, dagsettu 21. september 1976, krafðist Innheimtustofnun sveitarfélaga þess fyrir hönd Sveinsstaðahrepps í Austur-Húnavatnssýslu, að fram færi nauðungaruppboð á jörðinni Þingeyrum í Sveinsstaðahreppi til fullnustu fasteignaskatti af hlunnindum jarðarinnar, kr. 186.720 auk vaxta og kostnaðar.

Þann 24. september 1976 ritaði lögmaður uppboðspóla uppboðshaldaranum bréf, mótmælti uppboðinu og krafðist úrskurðar uppboðsdómsins.

Hinn reglulegi uppboðshaldari vék sæti í málinu án kröfu þann 28. september 1976.

Þann 19. október 1976 var Steingrímur Gautur Kristjánsson héraðsdómari skipaður til að fara með málið sem setudómari, og er þessi úrskurður kveðinn upp af honum.

Aðiljar málsins hafa skipst á greinargerðum og flutt málið munnlega.

DÓMKRÖFUR.

Uppboðsbeiðandi krefst þess, að jörðin Þingeyrar í Sveinsstaðahreppi, Austur-Húnavatnssýslu, eign uppboðspóla, verði seld á nauðungaruppboði til lúkningar fasteignaskatti af hlunnindum jarðarinnar fyrir árið 1972, kr. 186.720 auk $1\frac{1}{2}\%$ mánaðarvaxta frá 1. nóvember 1972 til 31. desember 1975 og 2% dráttarvöxtum á mánuði frá 1. janúar 1976 til greiðsludags og alls kostnaðar af uppboðinu, áfallins og áfallandi, ásamt málflutningslaunum að mati réttarins.

Af hálfu uppboðspóla er þess krafist, að synjað verði um framgang hins umbeðna nauðungaruppboðs og að uppboðsbeiðanda verði gert að greiða henni málskostnað eftir mati réttarins.

MÁLAVEXTIR.

Þann 12. ágúst 1972 samþykkti hreppsnefnd Sveinsstaðahrepps að nota heimild í b lið 3. gr. (sic) laga nr. 8/1972 um tekjustofna sveitarfélaga til að leggja aukafasteignaskatt á hlunnindi í eigu utansveitarmanna, 4% af virðingarverði þeirra. Samkvæmt þessari ályktun var síðan lagður fasteignaskattur á hlunnindi Þingeyra, kr. 186.720. Auk þess var lagt á uppboðspóla aðstöðugjald, kr. 3.200, og fasteignaskattur af Þingeyraseli, kr. 300. Tvo síðargreindu gjaldaliðina hefur uppboðspóli greitt, en synjað greiðslu á hlunnindaskattinum.

Þann 10. janúar 1973 krafðist Innheimtustofnun sveitarfélaga uppboðs á Þingeyrum til fullnustu hlunnindaskattinum.

Með úrskurði uppboðsdómsins 31. maí 1974 var fallist á kröfu uppboðsbeiðanda. Þessi úrskurður var felldur úr gildi með dómi Hæstaréttar 31. mars 1976 og synjað um framgang uppboðsins á þeim grundvelli, að ágreiningsefnið hefði ekki verið lagt fyrir yfirfasteignamatsnefnd til úrskurðar skv. 3. mgr. 4. gr. laga 8/1972.

Ágreiningsefnið var síðan lagt fyrir yfirfasteignamatsnefnd með kæru uppboðspola. Féll úrskurður nefndarinnar á þá leið, að kæran var ekki tekin til greina.

Segir svo í niðurlagi úrskurðarins:

„Af gögnum málsins verður ráðið, að skattur sá, sem hér er kært út af, sé 4% fasteignaskattur á hlunnindi í eigu utansveitarmanna samkvæmt heimildarákvæði 4. mgr. 3. gr. laga nr. 8/1972 um tekjustofna sveitarfélaga, sbr. nú 5. gr. reglugerðar nr. 320/1972 um fasteignaskatt. Orðalag 4. mgr. 3. gr. laga nr. 8/1972 er svo for-
takslaust, að ekki þykir verða hjá því komist að líta svo á, að þar sé heimilað að leggja 4% fasteignaskatt á hlunnindi í eigu utan-
sveitarmanna til viðbótar fasteignaskatti samkvæmt 2. og 3. mgr. sömu greinar, sem lagður er á fasteign í heild, þar á meðal hlunn-
indi jarðar, ef því er að skipta. Ekki hefur verið véfengt, að eig-
andi Þingeyra fór með hlunnindi jarðarinnar og hirti arð þeirra á þeim tíma, sem hér skiptir máli. Ber eiganda því samkvæmt meginreglu 2. mgr. 4. gr. laga nr. 8/1972, sbr. nú 2. mgr. 9. gr. reglugerðar nr. 320/1972, að greiða fasteignaskatt þann, sem á hlunnindin var lagður samkvæmt framansögðu árið 1972. Ekki verður fallist á, að ákvörðun hreppsnefndar um álagningu skatts-
ins hafi verið of seint tekin.

Í samræmi við það, sem að framan hefur verið rakið, verður að telja umrædda álagningu fasteignaskatts rúmast innan laga-
heimildar sveitarstjórnar samkvæmt lögum nr. 8/1972, en ekki er á valdsviði yfirfasteignamatsnefndar að skera úr stjórnskipu-
legu gildi umræddra lagaákvæða um sérstakan fasteignaskatt á hlunnindi í eigu utansveitarmanna.“

UPPBOÐSHEIMILD.

Samkvæmt 7. gr. laga 8/1972 um tekjustofna sveitarfélaga fylg-
ir lögveð fasteignaskatti í fasteign þeirri, sem hann er lagður á.

Uppboðsbeiðandi telur sér heimilt að krefjast uppboðs án undangengins dóms eða sáttar og fjárnáms eða lögtaks samkvæmt lögum nr. 49/1951.

Samkvæmt 1. gr. laganna er heimilt að selja lögveð á nauðungaruppboði, þegar gjöld eru tryggð með lögveði í sérstaklega tilgreindum eignum, fasteignum eða lausafé, gjaldhæðin er ákveðin samkvæmt lögum eða reglugerðum, staðfestum af ráðherra, gjöldin eru ekki greidd á réttum gjalddaga og lögtaksréttur er ekki fyrndur, en birta skal áður með mánaðar fyrirvara almenna áskorun um greiðslu gjaldanna í dagblaði eða á annan venjulegan hátt og tilkynna skrásettum eiganda lögveðsins með ábyrgðarbréfi, sem borið sé út, að óskað verði uppboðs á veðinu, verði skuldin eigi greidd innan 30 daga frá dagsetningu tilkynningarinnar.

Af hálfu uppboðspóla hefur komið fram, að hann hefur ekki við það að athuga, þótt svo kunni að vera, að ekki hafi verið farið nákvæmlega eftir öllum fyrirsmælum 1. gr. laga nr. 49/1951, enda telur hann, að sér hafi verið nægilega tilkynnt um álagningu.

Samkvæmt vottorði oddvita Sveinsstaðahrepps, sem ekki hefur verið vefengt, hefur verið venja í Sveinsstaðahreppi að auglýsa á póstafgreiðslustað sveitarinnar, að skrá yfir álagða fasteignaskatta, útsvör og aðstöðugjöld lægi frammi til athugunar fyrir gjaldendur hjá oddvita hreppsins hinn lögákveðna tíma. Einnig hafa reikningar yfir útsvör og önnur gjöld til sveitar sjóðs verið send til hlutaðeigandi strax að lokinni niðurfjöfnun og þá einnig sendir reikningar til eiganda Þingeyra yfir álagðan fasteignaskatt, og kveðst oddvitinn hafa vissu fyrir því, að reikningarnir hafi komist til skila í tíma, þar sem sér hafi verið tilkynnt munnlega f. h. uppboðspóla stuttu eftir álagningu fasteignaskattsins fyrir árið 1972, að skatturinn yrði ekki greiddur nema að undangengnum dómi um réttmæti viðkomandi laga. Oddvitinn kveðst þá hafa sagt umboðsmanni uppboðspóla, að hann mundi krefjast innheimtuaðgerða á fasteignaskattinum.

Innheimtustofnun sveitarfélaga sendi varnaraðilja útborið ábyrgðarbréf 17. ágúst 1976, og hefur ekki annað komið fram en að það bréf hafi fullnægt skilyrði 1. gr. laga 49/1951 um tilkynningu. Hins vegar virðist skilyrði laganna um birtingu almennrar áskorunar ekki hafa verið fullnægt.

Þegar síðari uppboðsbeiðnin kom fram, voru meira en tvö ár liðin frá gjalddaga fasteignaskattsins, sbr. 2. gr. laga 29/1885 og

1. gr. laga 83/1947. Hins vegar var lögtaksréttur ófyrndur, þegar fyrri uppboðsbeiðnin kom fram þann 10. janúar 1973.

Uppboðsbeiðandi hefur haldið lögsókn sinni áfram óslitið síðan fyrri uppboðsbeiðni hans kom fram, og uppboðspoli ber ekki fyrir sig, að lögtaksréttur sé fyrndur. Fyrir því þykir réttmætt, eins og hér stendur á, með hliðsjón af 11. og 12. gr. laga 14/1905 um fyrningu skulda og annarra kröfuréttinda, sbr. og 14. gr. laga 57/1949 um nauðungaruppboð, að miða við upphaf uppboðsaðgerða í fyrra sinnið að því er varðar skilyrði laga 49/1951 um, að lögtaksréttur sé ófyrndur.

Það er álit dómsins, að það, sem á skortir, að fullnægt sé skilröðum laga um sölu lögveða, sé þess eðlis, að uppboðið megi fara fram þess vegna, þar sem uppboðspoli ber ekki fyrir sig, að skilyrði laganna skorti.

MÁLSÁSTÆÐUR OG LAGARÖK.

Meginmálsástæða uppboðspola er sú, að hin umdeilda skattlagning fari í bága við 67. gr. stjórnarskrárinnar, stjórnskipunarlög nr. 33/1944, og almennar jafnræðisreglur, sem stjórnarskráin byggist á, og þá einkum 67. gr. hennar. Er því haldið fram af hálfu uppboðspola, að í skattlagningu þessari felist slík mismunun skattborgaranna, að óheimilt verði að teljast skv. nefndum réttarheimildum. Mismunun þessa telur uppboðspoli felast í því, að búseta manna sé látin ráða, hvort skatturinn sé á lagður, og að aðeins ein tegund jarðeigna sé skattlögð. Enn fremur telur uppboðspoli skattlagninguna fara í bága við nefndar réttarheimildir vegna þess, að þegar þessi skattur bætist við almennan fasteignaskatt, tekjuskatt og eignarskatt af hlunnindum þessum, fari svo mikill hluti af tekjum af hlunnindum í skatta, að óheimilt verði að telja.

Lögmaður varnaraðilja heldur því fram, að til að skattlagning verði talin samþýðast 67. gr. stjórnarskrárinnar, verði skattar að vera lagðir á gjaldendur eftir efnahagslegum mælikvarða og eftir málefnalegum og reglubundnum sjónarmiðum. Þessum skilröðum telur hann ekki vera fullnægt að því er varðar þá skattlagningu, sem hér um ræðir. Máli sínu til stuðnings vitnar lögmaðurinn í dóma Hæstaréttar í XXV. bindi dómasafns, bls. 73, XXIX., bls. 768, XXIII: 434, XXV: 93 og XXIX: 753.

Varnaraðili gerir svohljóðandi grein fyrir rökum sínum í greinargerð:

„1) Í skattlagningu þessari felst slík mismunun skattborgaranna, sem óheimil verður að teljast samkvæmt almennum jafnræðisreglum löggjafarinnar og sérstaklega 67. gr. stjórnarskrárinnar. Mismununin er fólgin í því, að búseta skattborgara er látin ráða því, hvort þeir þurfa að gjalda skattinn eða eru undanþegnir honum. Þeir, sem búsettir eru í sömu sveit og hlunnindi þeirra eru staðsett í, eru undanþegnir honum. Svo er að sjálfsögðu ástatt um þorra þeirra manna, sem slík hlunnindi eiga, og beinist skattheimta þessi því að mjög takmörkuðum fjölda skattborgaranna, og það sem meira er, beinist einungis gegn hluta þeirra skattborgara, sem eins er ástatt um, þ. e. eiga hlunnindi á jörðum. Það segir sig og sjálft, að gjaldþol skattborgaranna verður á engan hátt meira við það, þótt hlunnindi þeirra séu staðsett utan heima-sveitar þeirra.

Samkvæmt skýrslu um framkvæmd álagningar hlunnindaskattsins er ljóst, að skatturinn kemur aðeins niður á litlum hluta eigenda hlunnindajarða. Í Sveinsstaðahreppi þurfa t. d. aðeins 14% af eigendum hlunnindajarða að greiða skatt af hlunnindum sínum, þ. e. þrír jarðeigendur af 22. Þegar litið er á Austur-Húnavatnssýslu í heild, er hlutfall þetta árið 1972 11,7% og 1973 11,1%. Í þeim sveitarfélögum, sem heimildin til álagningar hlunnindaskatts er á annað borð notuð, lendir hún til jafnaðar á u. þ. b. 23% af eigendum hlunnindajarða, en u. þ. b. 77% eigenda hlunnindajarða í þessum sveitarfélögum sleppa við skattinn vegna þess, að þeir eru búsettir í því sveitarfélagi, þar sem hlunnindi þeirra eru.

Miðað við, að sama hlutfall sé á öllu landinu, má ætla, að skatturinn sé lagður á aðeins 238 jarðeigendur á öllu landinu. Hlunnindajarðir í landinu eru samkvæmt skýrslu Hagstofunnar, sem fyrir liggur í máli þessu, 2575 að tölu, þannig að einungis 9% af eigendum hlunninda í landinu verða að bera hlunnindaskattinn. Verður ekki annað séð en hér sé brotið gegn þeirri réttarreglu, sem teljast verður gild íslensk stjórnskipunarregla, að óheimilt sé að haga skattlagningu þannig, að tilteknir aðilar séu fyrirfram teknir út úr og hlutur þeirra gerður verri en annarra.

2) Ljóst er, að hlunnindaskatturinn er hreinn aukaskattur á þá aðila, sem hlunnindi eiga utan heimilissveitar sinnar. Þessir aðilar greiða tekjuútsvar af tekjum sínum í því sveitarfélagi, þar sem þeir eru heimilisfastir, þ. á m. af hlunnindatekjum sínum. Greiðir umbj. m. t. d. hátt tekjuútsvar af hlunnindatekjum sínum

á Þingeyrum. Sézt af þessu, að með skattlagningu þessari er beinlínis verið að refsa mönnum fyrir að eiga hlunnindi utan heimilis-sveitar sinnar.

3) Þá er á það að benda, að hlunnindaskatturinn verður að teljast hærri en svo, að eðlileg skattlagningarsjónarmið verði talin búa þar að baki. Þar sem skatturinn nemur 4% af fasteignamati hlunnindanna, er hann hvorki meira né minna en áttfaldur hinn almenni fasteignaskattur samkvæmt a-lið 2. mgr. 3. gr. laga nr. 8/1972, sem er 1/2% af fasteignamati.

4) Álagning hlunnindaskattsins á umbj. m. er andstæð tilgangi löggjafans. Halldór E. Sigurðsson, núverandi landbúnaðarráðherra, hefur upplýst í viðtali við son umbj. m., Ingimund Sigfússon, að ekki hafi verið til þess ætlast, að skatturinn yrði lagður á hlunnindi þeirra jarða, sem í ábúð eru og viðkomandi sveitarfélag nýtur því útsvarstekna frá ábúanda, heldur einungis ætlunin, að hann yrði lagður á hlunnindi þeirra jarða, sem ekki er búið á og sveitarfélagið nýtur því svo til engra tekna af.

Þá er á það að líta, að mjög virðist hafa verið hrapað að laga-setningu þessari. Ákvæðið um hlunnindaskattinn var ekki í frumvarpi ríkisstjórnarinnar til laga um tekjustofna sveitarfélaga, sem lagt var fyrir Alþingi á 92. löggjafarþingi 1971 (133. mál ed. 186), heldur bætt inn í frumvarpið greinargerðarlaust samkvæmt til-lögu meirihluta heilbrigðis- og félagsmálanefndar efri deildar (þskj. 389).

5) Þá bendi ég á, að ekki verður annað séð en að hlunninda-skatturinn sé ranglega á umbj. m. lagður. Ef skattlagningin verður á annað borð talin heimil, ber að krefja ábúanda Þingeyra á þeim tíma, sem hér um ræðir, um greiðslu hans, en jörðin er í ábúð, og var Jósep Magnússon ábúandi á því tímabili, er skattlagning þessi tekur til. Bendi ég í þessu sambandi á 2. mgr. 4. gr. laga nr. 8/1972, en þar segir, að eigandi greiði fasteignaskatt, nema um leigujarðir, leigulóðir eða önnur samningsbundin jarðar-afnot sé að ræða, þá greiðist skatturinn af ábúanda eða notanda. Hlunnindaskattur er hér ekki undanskilin. Að vísu fylgir skattinum samkvæmt 7. gr. laganna lögveð í eign umbj. m., eins og endranær fyrir fasteignaskatti, en þrátt fyrir það verður að leggja skattinn í upphafi á hinn rétta gjaldanda hans og krefja hann um skattinn, en ekki að leggja skattinn á umbj. m., þó að eign umbj. m. standi að veði fyrir honum.

6) Loks er á það að líta, að ákvörðun um álagningu skattsins

fyrir árið 1972 er allt of seint tekin, svo að álagning hans það ár verður að teljast löglaus, þótt skattlagningin yrði í sjálfu sér talin heimil að lögum. Samkvæmt 2. ákvæði til bráðabirgða í lögum nr. 8/1972 skyldi gjalddagi fasteignaskatts á árinu 1972 vera 15. maí, en lögin eru sett 22. marz og birt 29. marz 1972. Hins vegar tekur hreppsnefnd Sveinsstaðahrepps ekki ákvörðun sína um að nota heimild til álagningar hlunnindaskatts fyrr en 12. ágúst 1972, og svo er skatturinn enn síðar lagður á umbj. m.“

Gerðarbeiðandi byggir heimild sína til skattlagningarinnar á síðustu málsgrein 3. gr. laga nr. 8/1972, og lögveðsheimildina telur hann felast í 7. gr. sömu laga.

Af hálfu gerðarbeiðanda hafa komið fram eftirtaldar röksemdir fyrir kröfum hans:

„1) Ekki verður fallist á, að hér sé um að ræða mismun skattborgaranna, svo að valdið geti ógildi laganna. Hér er hinsvegar um þá meginreglu við skattálagningu að ræða, að allir, sem við sömu aðstöðu búa, greiði skattinn.

Í þessu tilfelli skattálagningar eiga allir, sem hlunnindi eiga utan heimasveitar sinnar, að greiða fasteignaskatt af þeim til þess sveitarfélags, sem þau eru í. Löggjöfin miðar að því, að allir, sem í þessari aðstöðu eru innan sveitarfélags, sem ákveður að nota heimildarákvæðið, greiði skattinn, en ekki aðeins sumir.

Ekki verður heldur á það fallist, að óeðlilegt sé, að sveitarstjórn skattleggi þessa menn, þar sem þeir greiða ekki tekjuútsvar til sveitarfélagsins.

Að mannúðarsjónarmið eigi að koma í veg fyrir, að sömu menn þurfi að greiða hér umræddan skatt til þess sveitarfélags, sem eignin er staðsett í, og tekjuútsvar til heimasveitar tel ég fráleitt, því oft eru það fjársterkir menn, sem þessar eignir eiga fjarri heimilum sínum sér til yndisauka, en ekki til nauðsynlegrar framfærslu sér og sínum.

2) Hér er ekki um tekjuskatt að ræða, heldur skatt af eign. Það hefur löngum verið lögmál, að því verðmeiri sem eign er því hærri væru fasteignaskattar, enda þótt þeir, sem arðs njóta af eigninni, greiddu að jafnaði líka hærri tekjuskatta, þar sem þær eignir eru arðbærari í flestum tilvikum.

Ég tel, að ekki sé um þjóðfélagslega hættu að ræða, þó hlunnindi þessara manna séu skattlögð skv. þessum reglum, jafnvel þó að kynni að leiða til þess, að færri menn sæju sér fært að eignast slíkar hlunnindajarðir utan heimasveitar sinnar. Ég tel miklu

æskilegra frá almenningssjónarmiði séð, að sem flestar fasteignir séu í eign innansveitarmanna og hafi þeir eignarhald og umráðarétt yfir þeim.

3) Fasteignamati eignarinnar er ekki mótmælt. Heldur að því er virðist álagningarprósentunni. Það er að sjálfsögðu ekki ofan við alla gagnrýni, hve hún á að vera há. Almennst finnst fólki víst, að skattar á það séu of háir.

Löggjafarvaldið hlýtur hér að hafa ákvörðunarvaldið. Mér finnst, að virðulegur umboðsmaður uppboðspola geri hér of lítið úr valdi Alþingis í landi vöru.

4) Ég mótmæli, að álagning skattsins sé andstæð tilgangi löggjafans. Tilvísun í orð fjármálaráðherra, sem ef til vill eru mis túlkuð, hafa ekki meira lögskýringargildi en annarra alþingismanna, því skattálagningarmál sveitarfélaga heyra undir félagsmálaráðherra, en ekki fjármálaráðherra.

Að jörð sé í eyði eða að hlunnindi séu aðskilin frá ábúð, sé ég ekki, að skipti máli í þessu tilviki.

5) Í 2. m.gr. 4. gr. laga nr. 8/1972 segir: „Eigandi greiðir skattinn, nema um leigujarðir, leigulóðir og önnur samningsbundin jarðarafnot sé að ræða. Þá greiðist skatturinn af ábúanda eða notanda.“

Hlunnindi Þingeyra, sem skattur þessi er lagður á, eru ekki nýtt af ábúanda, heldur eiganda. Nyti hins vegar ábúandinn hlunnindanna, væri enginn hlunnindaskattur lagður á hann, með því að ábúandinn er búsettur í Sveinsstaðahreppi.

6) Því er mótmælt, að ákvörðun um álagningu skattsins hafi verið allt of seint tekin.

Ákvæði um álagningu skatts þessa á hlunnindi eru eins og fram hefur komið í málinu í 3. gr. laga nr. 8/1972 eru heimildarákvæði (sic). Þar er ekki að finna neina tímatakmörkun á, fyrir hvaða tíma viðeigandi hreppsnefnd beri að hafa tekið ákvörðun sína né heldur fyrir hvaða tíma álagningu skuli lokið.

Til þess að leiða í ljós, hvernig hlunnindaskatturinn komi niður á skattborgurunum í landinu, ritaði lögmaður uppboðspola öllum sveitarstjórnnum á Íslandi þann 30. október 1973 svohljóðandi bréf:

„Í 4. málsg. 3. gr. laga nr. 8/1972 um tekjustofna sveitarfélaga er sérstök heimild til þess fyrir sveitarstjórnir að leggja viðbótarfasteignaskatt á hlunnindi, sem eru í eigu utansveitarmanna, og má skatturinn nema 4% af virðingarverði hlunnindanna.

Leyfi ég mér hér með að biðja yður að veita mér upplýsingar um eftirfarandi atriði í sambandi við nefndan hlunnindaskatt:

1. Hefur heimildin til álagningar skattsins verið notuð í sveitarfélagi yðar árin 1972 og 1973?

2. Hversu margir eigendur hlunnindajarða í sveitarfélaginu eru undanþegnir skattinum af þeirri ástæðu, að þeir búa á jörð sinni?

3. Á hversu marga jarðeigendur í sveitarfélaginu ofangreindur skattur er lagður?

Upplýsinga um framangreind atriði er beiðst í sambandi við dómsmál, sem nú er rekið um lagagildi hlunnindaskattsins, og beiðist ég þess, að svör yðar berist mér undirrituðum eigi síðar en 15. nóvember nk.“

Úr svörum sveitarstjórnanna hefur lögmaðurinn unnið mikla skýrslu, og eru endanlegar niðurstöður hennar þessar:

„1) Svör hafa nú borist frá 174 sveitarfélögum af 227, eða frá 76.65% sveitarfélaganna.

2) Í aðeins 46 sveitarfélögum af þeim 174, sem svör hafa borist frá, er heimildin notuð, eða í 26,4% sveitarfélaganna.

3) Í þeim sveitarfélögum, þar sem heimildin er á annað borð notuð, lendir hún til jafnaðar á u. þ. b. 23% af eigendum hlunnindajarða, en u. þ. b. 77% eigenda hlunnindajarða í þessum sveitarfélögum sleppa við skattinn.“

Af hálfu uppboðspola er því haldið fram, að í framkvæmdinni komi skatturinn aðeins niður á litlum hluta eigenda hlunnindajarða. Þannig leiðir lögmaður uppboðspola þá niðurstöðu af skýrslu sinni, að einungis 14% af eigendum hlunnindajarða í Sveinsstaðahreppi þurfi að greiða skatt af hlunnindum sínum, þ. e. 3 jarðeigendur af 22, sem búsettir séu utan sveitarfélagsins. Þegar litið sé á Austur-Húnavatnssýslu í heild, sé hlutfall þetta árið 1972 11.7% og 1973 11.1%. Lögmaðurinn kveður fullnægjandi svör hafa borist frá 168 sveitarfélögum og kveður skattinn lenda á 176 jarðeigendum í þeim. Miðað við, að sama hlutfall sé á öllu landinu, kveður lögmaðurinn mega ætla, að skatturinn sé lagður á 238 jarðeigendur á öllu landinu.

Samkvæmt skýrslu Hagstofunnar, sem lögð hefur verið fram í málinu, kveður lögmaðurinn hlunnindajarðir á öllu landinu vera 2575, og samkvæmt því kveður hann einungis 9% af eigendum hlunninda í landinu verða að bera hlunnindaskattinn. Lögmaðurinn telur, að það sé gild réttarregla að stjórnlögum, að óheimilt

sé að haga skattlagningu þannig, að tilteknir aðiljar séu fyrirfram teknir út úr og hlutur þeirra gerður verri en annarra, en brot á þessari reglu telur lögmaðurinn felast í þeirri skattlagningu, sem hér um ræðir. Hann telur það í þessu sambandi sérstaklega andstætt stjórnskipunarlögum, að sveitarstjórnnum er heimilað að leggja á skattinn.

Lögmaður uppboðsbeiðanda telur hins vegar, að það skipti engu máli um stjórnskipulegt gildi umrædds lagaákvæðis, að sveitarfélögum er einungis heimilað að leggja skattinn á. Hann telur í þessu sambandi engu máli skipta, hve mörg sveitarfélög hafa notfært sér heimildina, og telur þar af leiðandi gagnaöflun lögmanns uppboðspóla óþarfa.

Umboðsmenn aðilja hafa gert nokkra grein fyrir aðdraganda þess, að hlunnindaskatturinn var leiddur í lög. Skýrir umboðsmaður uppboðsbeiðanda svo frá, að frumvarp til laga 8/1972 hafi verið árangur af endurskoðun löggjafarinnar um tekjustofna sveitarfélaga og hafi meðal annars falið í sér mikilsverða breytingu að því leyti, að fasteignaskattur hafi verið stóráukinn. Hann kveður hafa komið fram breytingartillögur við frumvarpið frá einstökum þingmönnum og þingnefndum, þ. á m. ákvæðið um hlunnindaskattinn frá meiri hluta heilbrigðis- og félagsmálanefndar að beiðni Búnaðarfélags Íslands eða Búnaðarþings og Stéttarsambands bænda. Hann kveður bændasamtökunum hafa gengið það til að hamla gegn þeirri þróun, að jarðir, og þó einkum veiði- og aðrar hlunnindajarðir, kæmust í eigu utansveitarmanna, sem ekki greiddu gjöld í sveitarsjóð og skertu þar með að verulegu leyti tekjur sveitarfélagsins og gerðu þar með þeim, sem eftir væru í sveitarfélaginu, erfiðara um vik að standa undir útgjöldum þess. Lögmaðurinn kveður það alkunnugt, að mjög hafi færst í vöxt, að fjársterkir menn hafi sóst eftir jörðum, og þá einkum veiðijörðum í sveitum, sér til tómstundagamans að sumarlagi, og þó að þetta ákvæði yrði til þess, að færri gætu veitt sér þessi lífspægindi, kveðst hann ekki telja það svo þjóðhagslega óhagstætt, að valda eigi ógildi ákvæðisins. Lögmaðurinn bendir á, að ef ábúandi nýti hlunnindi, sé ekki lagður sérstakur skattur á hlunnindin. Í þessu tilviki kveður hann hins vegar jarðeigandann hafa haldið hlunnindunum fyrir sig, þegar hann leigði jörðina.

Lögmaður uppboðspóla bendir hins vegar á, að engin greinargerð hafi fylgt frumvarpsákvæðinu og því séu ekki efni til að

gera löggjafanum upp sérstakar ástæður fyrir lagasetningunni. Hann kveður þær einu umræður, sem fram fóru um ákvæðið, hafa verið gagnrýni stjórnarandstöðunnar.

Lögmaður uppboðspola viðurkennir, að hægt sé að ganga langt í skattlagningu, þegar skattinum sé varið í þágu skattþegna, en bendir á, að í þessu tilviki sé skatturinn lagður á þá, sem minnstrar þjónustu njóta, í þágu þeirra, sem mestrar þjónustu njóta. Hann kveður þetta ákvæði ekki vera lið í yfirvegaðri skattstefnu ríkisvaldsins. Hann heldur því fram, að dómstólar hafi kynokað sér við að úrskurða almenn lög andstæð stjórnarskránni, ef með þeim væri verið að leysa þjóðfélagsvanda. Í þessu tilviki kveður hann slík hálfpólitísk sjónarmið ekki fyrir hendi.

Lögmaðurinn bendir á, að hægt hefði verið að haga reglum um fasteignaskatt þannig, að hann skiptist milli sveitarfélaga, þegar eigandi er ekki búsettur í sveitarfélagi, þar sem fasteign er.

ÁLIT DÓMSINS.

1. Samkvæmt a lið 2. mgr. 3. gr. laga 8/1972 um tekjustofna sveitarfélaga skal árlega leggja fasteignaskatt á jarðeignir, sem ekki eru nytjaðar til annars en landbúnaðar, 1/2% af fasteignamatsverði.

Virðist ágreiningslaust í málinu, að þessi skattur reiknist af hlunnindum sem öðrum þáttum fasteignamatsverðs jarða. Samkvæmt 3. mgr. er heimilt að innheimta álag á fasteignaskattinn allt að 50%.

4. mgr. er svohljóðandi: „Auk þess skatts, sem um ræðir í 2. og 3. mgr. þessarar greinar, er sveitarstjórn heimilt að leggja skatt á hlunnindi, sem eru í eign utansveitarmanna, sem nemur 4% af virðingarverði þeirra.“

Í samræmi við úrskurð yfirfasteignamatsnefndar verður talið, að orðalag 4. mgr. 3. gr. sé svo fortakslaust, að ekki verði hjá því komist að líta svo á, að þar sé heimilað að leggja 4% fasteignaskatt á hlunnindi í eigu utansveitarmanna til viðbótar fasteignaskatti samkvæmt 2. og 3. mgr. sömu greinar.

2. Það mun vera almennt viðurkennt, að 2. mgr. 67. gr. stjórnarskrárinnar nr. 33 frá 1944 eigi ekki við um þess konar skerðingu á eignarrétti manna, sem felst í skattlagningu, samanber 40. og 77. gr. sömu laga. Þó getur skattlagning verið þess eðlis, að í henni felist raunverulega upptaka fjár.

3. Skattar og gjöld til hins opinbera virðast vera lögð á í ýmsu

skyni, fyrst og fremst til að afla tekna til að standa straum af útgjöldum ríkissjóðs, sveitarsjóða og annarra sjóða hins opinbera, en einnig til jöfnunar í tilteknum atvinnugreinum, og eru þá gjöldin að jafnaði lögð á atvinnurekendur í viðkomandi grein og því, sem þannig kemur inn, ráðstafað í þágu hinnar sömu atvinnugreinar, sbr. og gjöld á sviði almannatrygginga. Enn fremur er altítt, að skattlagningu sé beitt sem úrræði í efnahagsmálum, og loks verður skattlagningu beitt til að hafa að öðru leyti áhrif á þjóðfélagsþróun.

Fasteignaskattur sá, sem hér ræðir um, virðist vera lagður á til fjáröflunar, en jafnframt geta haft áhrif í þá átt að draga úr því, að eigendur fjármagns festi fé sitt í verðmætum hlunninda-jörðum án þess að taka þær í ábúð sjálfir.

Þeirrar stefnu virðist hafa gætt í athöfnum stjórnvalda og löggjöf allt síðan á síðari hluta 18. aldar, að jarðir ættu að komast og haldast í eigu ábúenda og þeir að njóta arðs af þeim. Þegar þau ákvæði voru leidd í lög með stjórnarskránni 1874, sem uppboðsþoli byggir kröfur sínar á, virðist síst hafa verið ætlað að breyta frá þessari stefnu, enda virðist einkaeignarréttur ábúenda á jörðum vera eitt af megineinkennum þeirra þjóðfélagshátta, sem stjórnarskráin miðast við. Sú varð og raunin á á áratugunum eftir lögtöku stjórnarskrárinnar 1874, að jarðir komust í eigu ábúenda í miklu ríkari mæli en áður hafði þekkt. Samkvæmt þessu virðist ákvæði 4. mgr. 3. gr. laga 8/1972 ekki fara í bága við grunnreglur stjórnarskrárinnar samkvæmt stefnu sinni.

4. Við mat á stjórnskipulegu gildi ákvæða skattalaga virðist rétt að líta til úrlausnar dómstóla og skattalaga, sem beitt hefur verið, án þess að stjórnskipulegt gildi þeirra hafi verið dregið í efa.

Í samræmi við dóm Hæstaréttar frá 17. maí 1965 í málinu nr. 125/1964 verður að telja, að almenni löggjafinn hafi tvímæla-lausan stjórnskipulegan rétt til að leggja á skatta og opinber gjöld eftir málefnalegum og reglubundnum sjónarmiðum og til að leggja skatta á tiltekna þjóðfélagshópa á eðlisrökréttan og málefnalegan hátt til hvers konar almenningsþarfa, þegar sérstök efni eru til.

5. Almennt verður að telja, að óheimilt sé að stjórnlögum að haga skattlagningu þannig, að einstakir skattþegnar séu teknir út úr og hlutur þeirra gerður fyrir fram verri en annarra, sem eins stendur á um, samanber dóm Hæstaréttar frá 12. febrúar

1954 í málinu nr. 51/1953, þar sem segir: „Að vísu verður að telja, að framangreindar reglur laga nr. 22/1950 séu ekki eðlilegar og geti leitt til nokkurs ósamræmis, að því er skattgreiðslu einstakra félaga varðar. En þar sem löggjafinn hefur ekki fyrir fram tekið ákveðin félög út úr í því skyni að gera hlut þeirra verri en annarra, þykir ekki verða staðhæft, að nefnd ákvæði laganna fái ekki samrýmst 67. gr. stjórnarskrárinnar.“

Telja verður, að þótt einstakir gjaldendur séu þannig ekki teknir út úr fyrir fram, geti skattlagning verið andstæð stjórnlögum vegna mismununar skattþegna, en þar sem játa verður, að löggjafarvaldið hafi allfrjálsar hendur á sviði skattlagningar þrátt fyrir ákvæði stjórnarskrár, ber að fara að með gát í því að telja skattalög andstæð stjórnarskrá af þessum sökum, samanber dóm Hæstaréttar 29. nóvember 1958 í málinu nr. 116/1958, þar sem reyndi á mismunandi reglur um álagningu stóreignaskatts á hlutafélög og samvinnufélög, en þar segir m. a.: „ . . . verður því ekki neitað, að þessum félagsformum er gert mishátt undir höfði með þessum skattháttum. Allt að einu er ekki unnt að telja lög nr. 44/1957 ógilda réttarheimild af þeim sökum . . . “ Ekki var heldur fallist á þá röksemd aðaláfrýjanda, að stóreignaskatturinn væri andstæður 67. gr. stjórnarskrárinnar vegna þess, að hann lenti á of takmörkuðum fjölda skattgreiðenda, en hann hafði verið lagður á 604 einstaklinga, 5 erlend hlutafélög, 607 innlend hlutafélög og 20 samvinnufélög.

Ekki er efamál, að heimilt er að undanþiggja skatti skattþegna, sem uppfylla tiltekin skilyrði, samanber t. d. 5. gr. laga 8/1972, og jafnvel að veita tilteknum aðiljum ívilnanir og undanþiggja sköttum.

Loks eru mörg dæmi þess í löggjöf, að skattar séu mismunandi eftir því hvers konar tekjur eða eignir er um að ræða, þar á meðal ákvæði það, sem hér er til álita og 2. mgr. 3. gr. sömu laga. Sem dæmi má nefna ákvæði tolllaga fyrr og síðar, eldri og yngri lög um tekjuskatt og eignarskatt, svo sem lög 23/1877, 1.—5. gr., þar sem arður af eignum var skattlagður hærra en atvinnutekjur. Athyglisvert er, að ákvæði þessi voru lögfest aðeins 3 árum eftir gildistöku þeirra stjórnskipunarreglna, sem uppboðspoli byggir á, og voru í lögum til gildistöku laga 74/1921 með nokkrum breytingum skv. lögum 54/1917. Ekki er vitað til, að reynt hafi á stjórnskipulegt gildi laganna fyrir dómstólum.

Samkvæmt 21. gr. núgildandi laga um tekjuskatt og eignar-

skatt nr. 68/1971 er sparifé undanþegið skatti skv. því, sem nánar greinir í ákvæðinu, sbr. áður lög 90/1965 og lög 46/1954. Athugasemdaleaus framkvæmd slíkra lagaákvæða bendir til, að almennti löggjafinn hafi mjög rúmar heimildir á þessu sviði.

Samkvæmt 3. gr. laga 44/1957 um skatt á stóreignir voru tilteknar innstæður í lánastofnunum undanþegnar skatti svo og ríkisskuldabréf og skuldabréf með ríkisábyrgð. Um þetta ákvæði segir svo í áðurgreindum dómi Hæstaréttar frá 29. nóvember 1958: „Ákvæði þetta getur leitt til mismununar milli skattgjaldenda, og gerir það hlut þess manns betri, sem t. d. á ríkisskuldabréf, en hins, sem á skuldabréf óveðtryggt, tryggt með veði í fasteign án ríkisábyrgðar. Allt að einu þykir ekki unnt að hnekkja lögunum í heild sinni vegna þessa ákvæðis.“

Það er skoðun dómsins, að almennti löggjafinn hafi mjög frjálsar hendur um að veita álagningaraðilja rúmar heimildir um álagningu skatta og að álagningaraðili hafi mjög frjálsar hendur um beitingu þeirra heimilda. Má minna á í því sambandi, að útsvar var lagt á eftir efnum og ástæðum um fjölmargra áratuga skeið.

Í samræmi við þau sjónarmið, sem rakin eru hér að framan, er það álit dómsins, að ákvæði 4. mgr. 3. gr. laga 8/1972 og skattlagningu samkvæmt því á uppboðspóla verði ekki hnekkð vegna þess, að hún hafi fyrir fram verið tekin út úr við skattlagningu, eða að henni hafi á annan hátt verið mismunað, þannig að varða eigi því, að skattheimildin verði metin andstæð stjórnلögum. Þær upplýsingar, sem liggja fyrir í málinu um það, hvernig skatturinn kemur niður á skattþegnum í reynd, virðast ekki leiða til þeirrar ályktunar, að telja beri skattlagninguna fara í bága við 2. mgr. 67. gr. stjórnarskrár um eignarnám.

6. Mörg dæmi eru um það í skattalöggjöf, að skattar, sem miðaðar eru við tekjur, hafi numið mjög stórum hluta af tekjunum, án þess að skattþegnar hafi látið reyna á stjórnskipulegt gildi laganna, samanber lög 21/1942 um stríðsgróðaskatt, en ákvæði þeirra gátu leitt til þess, að samanlagður tekjuskattur og stríðagróðaskattur næmi allt að 90% af skattskyldum tekjum yfir 200.000. Í þessu sambandi ber að hafa í huga, að tekjur af hlunnindum Þingeyra eru ekki einu tekjur uppboðspóla. Almennur eignarskattur hefur ekki verið miðaður við það, að tekjur af eignum hrykkju til greiðslu skattsins, samanber og ákvæði laga um veltuskatt og aðstöðugjald.

Virðist fyrst koma til álita að telja skatt fara í bága við 67. gr. stjórnarskrár af þessum ástæðum, þegar hann er orðinn svo hár miðað við verðmæti eignarinnar, að lagt verði á borð við upptöku fjár, samanber dóm Hæstaréttar frá 29. nóvember 1958, sem áður var getið.

Samkvæmt þessu verður ekki fallist á þá röksemd uppboðspola, að skatturinn sé andstæður stjórnlögum vegna þess, að með honum sé verið að refsa mönnum eða að hann sé hærri en svo, að eðlileg skattsjónarmið verði talin búa að baki.

7. Við skattlagningu gætir mjög þess sjónarmiðs, að þeir eigi að bera þyngstar skattbyrðar, sem hægst eiga með það. Í þessu efni er tekið mið af ýmsum atriðum, sem gefa vísbendingu um getu manna til skattgreiðslu, einkum hefur verið tekið mið af tekjum og eignum, en einnig af veltu fyrirtækja. Úr erlendum skattalögum eru dæmi um, að miðað sé við ytri velmegunartákn. Ýmsir skattar og gjöld koma mest niður á þeim, sem mestu fé eyða, og loks hafa útsvör, eins og áður segir, verið lögð á eftir efnunum og ástæðum.

Fasteignaskattur sá, sem hér um ræðir, er lagður á þá, sem eiga hlunnindi utan heimasveitar sinnar. Þeir, sem þannig stendur á um, eiga jafnaðarlega jarðir, sem þeir búa ekki á sjálfir, og virðist það gefa nokkra vísbendingu um, að þessir aðiljar séu yfirleitt það efnaðir, að þeir geti lagt nokkuð meira af mörkum til opinberra þarfa en aðrir fasteignaeigendur.

Ekki þykir því næg ástæða til að fallast á þá skoðun stefnanda, að skatturinn sé ekki lagður á eftir efnahagslegum mælikvarða.

8. Dómurinn fellst á gagnrök uppboðsbeiðanda gegn rökum uppboðspola í 4.—6. tl. greinargerðar hans.

Samkvæmt þessu ber að taka kröfur uppboðsbeiðanda til greina. Málskostnaður þykir hæfilega ákveðinn kr. 50.000.

Árni Guðjónsson héraðsdómslögmaður flutti mál þetta fyrir uppboðsbeiðanda og Hörður Einarsson hæstaréttarlögmaður fyrir uppboðspola.

Ályktarorð:

Selja ber jörðina Þingeyrar í Sveinsstaðahreppi á nauðungaruppboði til lúkningar fasteignaskatti af hlunnindum jarðarinnar fyrir árið 1972, kr. 186.720 auk 1½% mánaðarvaxta frá 1. nóvember 1972 til 31. desember 1975 og 2% mán-

aðarvaxta frá 1. janúar 1976 til greiðsludags, málskostnaði og öllum kostnaði af uppboðinu.

Uppboðspoli, Rannveig Ingimundardóttir, greiði uppboðsbeiðanda, Innheimtustofnun sveitarfélaga vegna Sveinsstaðahrepps, kr. 50.000 í málskostnað innan 15 daga frá lögbirtingu úrskurðarins að viðlagðri aðför að lögum.

Föstudaginn 15. desember 1978.

Nr. 2/1977.

Guðmundur Þorvarðarson

(Hjörtur Torfason hrl.)

gegn

Gjaldheimtunni í Reykjavík

og gagnsök

(Guðmundur V. Jósefsson hrl.).

Sérsköttun hjóna. Gagnsök vísað frá Hæstarétti.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómaramarnir Björn Sveinhjörns-son, Benedikt Sigurjónsson, Logi Einarsson, Magnús Þ. Torfason og Þór Vilhjálmsson.

Valtýr Guðmundsson, settur borgarfégeti, hefur kveðið upp hinn áfrýjaða úrskurð.

Aðaláfrýjandi hefur áfrýjað máli þessu með stefnu 5. janúar 1977, að fengnu áfrýjunarleyfi 20. desember 1976. Krefst hann þess, að hinn áfrýjaði úrskurður verði úr gildi felldur og að synjað verði um framgang lögtaks þess, sem krafist er. Hann krefst og málskostnaðar í héraði og fyrir Hæstarétti.

Gagnáfrýjandi hefur áfrýjað málinu með stefnu 9. febrúar 1977. Krefst hann staðfestingar hins áfrýjaða úrskurðar með þeirri breytingu, að aðaláfrýjandi verði dæmdur til að greiða sér málskostnað í héraði. Þá krefst hann málskostnaðar fyrir